

Sprookjes van een prins-gemaal

biografie Bernhard ontmaskerd dankzij superieur onderzoek door Hans Renders

et van der Zijl
ard – Een
ngen
edenis
do
, € 27,95

Dat het schrijven van een biografie een combinatie is van journalistieke en wetenschappelijke inspanning, wordt weer eens bevestigd door Annejet van der Zijl. Steeds weer verschijnen er publicaties waarin over het verleden van prins Bernhard wordt gespeculeerd. Kwam hij wel uit zo'n belangrijke Duitse familie, zoals hij steevast beweerde? Is hij in 1937 uit berekening of uit liefde met prinses Juliana getrouwd? Was hij nu wel of geen lid van de Duitse nazipartij? Met name de mist die kringelde om zijn eventuele contacten in de jaren dertig met nationaal-socialisten is pikant, omdat Bernhards reputatie na de Tweede Wereldoorlog gelijkviel met die van vader van alle verzetsstrijders. Die reputatie was al min of meer gevestigd op 29 juni 1940, toen Den Haag uitliep om de verjaardag van de prins te vieren én om uiting te geven aan het verzet tegen de Duitse bezetter door massaal met een witte anjer in het knoopsgat de straat op te gaan. Beetje bij beetje is informatie losgekomen over het duistere verleden van Bernhard. NIOD-onderzoeker Gerard Aalders kwam nog het verst door eerder te publiceren over een kopie van een Amerikaanse lijst uit 1948 waarop namen van in Nederland wonende NSDAP-leden stonden. Bernhard stond erop, maar zijn partijkaart kwam tot nu toe nooit boven water. Het was een kwestie van journalistiek instinct om de jonge jaren van de prins nu eens echt uit te gaan zoe-

ken. Annejet van der Zijl is naar Duitsland getogen en heeft daar met een voorbeeldige speurzinnigheid de archieven omgekeerd met als doel voor eens en voor altijd Bernhards jonge jaren aan een onderzoek te onderwerpen. Vorige week is ze gepromoveerd op een prachtig boek over het leven van Bernhard tot 1951. We kunnen alleen maar met verbazing vaststellen hoeveel materiaal Van der Zijl uit de archieven van Bernhards verre familieleden, andere particuliere collecties en openbare archieven heeft weten op te duikelen. Veel documenten, vooral verhelderende foto's, staan in *Bernhard. Een verborgen geschiedenis* afgedrukt. In haar nawoord schrijft Van der Zijl hoe verrassend veel uit Bernhards studies over Duitsland weerlegd kon worden. Zo werd dit boek langzamerhand van een queeste naar *what makes Sammy run?* een waarheidsvindingsverslag met als vraag *what made Sammy lie?*

Bernhard was geen telg uit een oude en gefortuneerde adellijke familie. Hij had helemaal geen toppositie bij IG Farben bekleed en het kan onmogelijk waar zijn dat de jonge Bernhard min of meer gedwongen werd om in 1933 lid te worden van de SA om zijn studie in Berlijn te kunnen voortzetten (dat soort maatregelen werd pas in 1935 getroffen).

Van der Zijl maakt duidelijk dat Bernhard al vanaf zijn vroege jeugd een flierefluiter was, onder meer door een beoordeling uit 1929 van een van zijn gymnasiumleraren te citeren: 'Zijn wezen klampt zich vast aan een zekere mate van gretigheid en oppervlakkigheid.' Uit alles blijkt dat deze playboy geen logische partij was voor de kroonprinses van Nederland. Of juist wel. Juliana was moeilijk aan de man te brengen en daardoor een makkelijke prooi voor een onverschrokken *golddigger* die bovendien een ziekelijk verlangen naar adellijke status had. Bernhard

is ook met Juliana getrouwd uit liefde voor zijn moeder Armgard, zo maakt Van der Zijl aannemelijk. Onmiddellijk na zijn verloving in 1936 zei Bernhard zijn lidmaatschap van de NSDAP op. Het grote retoucheren was begonnen, en ging door nadat Armgard een schoonheidsspecialist opdracht gaf een paar pukkels van Juliana's gezicht weg te snijden. De mythe dat de prins-gemaal zo'n belangrijke rol in het inlichtingenwerk tegen zijn voormalige landgenoten speelde vanuit Londen tijdens de Tweede Wereldoorlog, wordt door Van der Zijl teruggebracht tot 'flinterdun'. En Bernhards reputatie als dappere en vaardige oorlogsvlieger onder de schuilnaam *Wing Commander Gibbs*? Nee, Bernhard was een belabberde piloot: 'Al was het maar omdat hij zonder ooit bij een gevecht betrokken te zijn geweest, in de loop van de oorlog maar liefst drie toestellen total loss vloog.' Het knappe van deze 'halve' biografie is dat de royale context van het oude Duitse keizerrijk met zijn feodale systeem van adel, de Eerste Wereldoorlog, het interbellum in Duitsland (en een beetje Zwitserland) en de Tweede Wereldoorlog in Londen tot en met de volledig in de Nederlandse samenleving geïntegreerde prins, aantrekkelijk is weergegeven zonder dat de lezer zich maar een moment verveelt. Dat is een prestatie van jewelste, omdat Van der Zijl ondertussen ook nog eens doorlopend reageert op eerdere publicaties over Bernhard en vooral op de talloze sprookjes die de in 2004 overleden prins zelf verteld heeft. Naarmate het boek naar zijn einde loopt, krijgt de biograaf een steeds grotere hekel aan Bernhard. In haar nawoord kondigt zij dan ook aan klaar te zijn met de prins-gemaal. Het is te hopen dat iemand anders dus de resterende drieënvijftig jaar van het turbulente en schimmige leven van deze schavuit aan een even journalistiek als wetenschappelijk onderzoek onderwerpt als in *Bernhard. Een verborgen geschiedenis* zo superieur gedemonstreerd wordt. ■

Het was een kwestie van journalistiek instinct om de jonge jaren van de prins nu eens echt uit te gaan zoeken

UIT BESPROKEN BOEK